No. 44. Donderdag 4 November 1909 9de Jaargang

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éêns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. De maandelijksche **vergadering** van het **Dagel. Bestuur der Ver.** met de **Redactie-Commissie** van het Koloniaal Weekblad zal plaats hebben op Donderdag 11 November 1909, ten 8½ uur n.m., in Boeatan, Heulstraat 17 den Haag.

Alle belangstellenden zijn welkom.

II. **Buitengewone Algemeene Vergadering**

der leden van de Vereeniging „Oost en West" op Zaterdag 27 November a.s., des namiddags half drie uur.

De plaats zal nader worden bekend gemaakt.

Punten van behandeling:

1e. Mededeelingen met betrekking tot het Koloniaal Weekblad en voorstel tot beschikbaarstelling van fondsen voor kosten van drukken en verdere exploitatie.

2. Wijziging der Statuten in ondervolgenden zin:

a. Art. 5, 4e lid, te doen luiden:

Leden zijn zij, die eene jaarlijksche contributie betalen van minimum *f* 2.—, wanneer zij in Nederland van minimum *f* 2.50, wanneer zij daarbuiten wonen, met dien verstande, dat zij, die op 1 December 1909 lid zijn op *f* 1.— of *f* 1.50 's jaars, tot geen hoogere contributie verplicht zijn.

b. In art. 13, 1e lid, *f* 0.50 te vervangen door *f* 0.75.

3e. Wijziging van het Huishoudelijk Reglement. Van art. 1 te doen vervallen het laatste lid.

De aandacht der afdeelingen zij gevestigd op de artikelen 13 en 18 der Statuten.

Verzocht wordt tijdig aan het Dag. Bestuur de namen te vermelden van hen, die als afgevaardigden ter vergadering komen en bij het afvaardigen van meer dan één persoon op te geven, wie namens de afdeeling zal stemmen.

De notulen der vorige vergadering zijn opgenomen in het Koloniaal Weekblad 1909 No. 29.

III **Buitengewone Hoofdbestuursvergadering**

op Zaterdag 27 November a.s., des namiddags ten half twee ure.

De plaats zal nader worden bekend gemaakt.

Punten van behandeling:

Het bespreken van de onderwerpen, welke ter tafel zullen worden gebracht op de Buitengewone Algemeene Vergadering van denzelfden dag.

E. VAN ASSEN, *Secr.*

IV. Het prospectus van de „Revue Economique Internationale" ligt ter leestafel en is ter beschikking van belangstellenden.

Abonnementen worden aangenomen: 4, Rue du Parlement, Brussel.

V. Ondergeteekende, secretaris van de *Commissie tot het geven van raad en voorlichting ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Ned. Oost- en West-Indië,* geeft bij deze aan de belanghebbenden kennis, dat hij dagelijks te spreken zal zijn in de Heulstraat 17, 2e etage, voorloopig van 10—12 uur voormiddags, uitgenomen des Zondags.

J. L. v. GENNEP.

's-Gravenhage, 1 November 1909.

7e opgave der ingekomen **giften, ten behoeve van de noodlijdenden te Kaliwoengoe en Loemadjang** t/m den 4en October 1909.

Saldo 6e opgave *f* 1273.63½.
26 October J. J. V. te 's-Gravenhage, *f* 10.—
31 „ E. W. K. te Waalwijk, *f* 2.50.
2 November L. 133 Het Loo, *f* 2.50.
2 „ G. W. te 's-Gravenhage b, *f* 10.—
2 „ A. Peet, dir. H.B.S. te Zaandam *f* 3.—
a. voor de slachtoffers te Kaliwoengoe.
b. Idem te Loemadjang.

Hiervan is bereids *f* 1000 naar Indië overgemaakt.

Voor de opgave,
A. A. C. HARTING, Penningm.

Indische kinderen in Nederland.

Vele ouders in Ned.-Indië zijn genoodzaakt hunne kinderen naar Europa te zenden ter voltooiïng hunner opvoeding, mede omdat daar te lande op te weinig plaatsen gelegenheid is goed onderwijs te ontvangen, vooral wanneer de jongen of het meisje later universitair onderwijs moet volgen. Wel zijn er op Java drie H.B.S.-scholen, doch deze voldoen bij lange na niet aan de behoefte. In Holland daarentegen is op elke plaats van eenige beteekenis gelegenheid om te worden opgeleid voor de verschillende inrichtingen van hooger onderwijs.

Zonden vroeger voornamelijk alleen de Europeesche ouders in Indië hunne kinderen naar patria, tegenwoordig komt het ook enkele malen voor, dat Inlanders meer en beter onderwijs voor hunne kinderen verlangen, en van de in Holland daartoe aangewezen inrichtingen wenschen gebruik te maken. Jammer, dat er nog maar zoo weinigen zijn, die aan dezen goeden aandrang gevolg geven.

Hoe meer inlandsche kinderen van aanleg naar Holland komen, hoe meer dit in het algemeen belang van Indië zal zijn en hoe sterker de vriendschapsband tusschen moederland en koloniën zal worden. De Inlander van goeden huize moet kennis opdoen; hij is er even geschikt voor als de Europeaan en behoeft in geen enkel vak diens mindere te zijn. Natuurlijk zullen Inl. kinderen in den beginne veel moeite hebben met het aanleeren van het Nederlandsch en de andere Europeesche talen. Dit is ook zeer begrijpelijk, daar zij geen gelegenheid hebben gehad, die talen te spreken, noch om voldoende lectuur te genieten. Met de wiskundige vakken zullen zij over het algemeen op een beteren voet staan. Waren maar meer Inlandsche ouders doordrongen van de onschatbaar groote waarde van goed onderwijs, er zouden veel meer Indische jongelieden thans reeds hier studeeren.

Van regeeringswege zijn in den laatsten tijd pogingen in het werk gesteld het onderwijs voor den dessaman te verbeteren, door het zooveel mogelijk oprichten van Inlandsche lagere scholen, maar voor hen, die verder willen studeeren, ontbreekt daartoe de gelegenheid zoo goed als geheel.

Ontwikkelde Inlanders, die reeds eenigen tijd hier in Holland vertoeven en het belang van goed onderwijs voor zichzelf en dus ook voor hunne landgenooten hebben leeren inzien, sporen dan ook telkens hunne bloedverwanten en kennissen in Indië aan, hun kinderen toch vooral hierheen te zenden. Ofschoon de Inlandsche ouders natuurlijk de goede bedoelingen hunner landgenooten eer zullen vertrouwen dan de voorlichting in deze van Hollanders, zijn er toch nog te weinigen, die aan onze roepstem gehoor geven. Het schijnt wel, of ze bevreesd zijn, en hiervoor bestaat toch geen enkele reden. Hunne kinderen kunnen het hier in alle opzichten goed hebben. De meeste Hollandsche families vinden het niet onprettig met Inlanders om te gaan, en in vele goede kringen worden zij dan ook zeer welwillend ontvangen. Daarom zal zeker het oordeel van alle Indiërs, die reeds eenigen tijd hier zijn, eenstemmig luiden: „Ouders, die hunne kinderen hierheen kunnen zenden en dit uit het een of ander vooroordeel verzuimen, begaan een groote fout in de opvoeding der aan hun zorgen toevertrouwde panden."

Een van de bezwaren, die geopperd worden, is: „Waar zullen mijn kinderen terecht komen!" Wanneer zij, die zoo vragen, de door hun landgenooten verstrekte gegevens willen vertrouwen, hebben zij slechts den hun gegeven raad op te volgen, en de zaak is gezond. Reeds hebben zich hier te lande Vereenigingen en Commissies van Toezicht gevormd, welke de belangen der hier studeerende Indische jongelieden behartigen en er in de eerste plaats voor zullen zorgen, dat zij een goed tehuis krijgen. Zoo kunnen ook voor a.s. Indische leerlingen der H.B.S.-school in Holland altijd inlichtingen gevraagd worden aan De Indische Vereeniging waarvan de heer R. Soe-

tan Casajangan Sp. uit de Batakland:n (thans wonende in den Haag, van Bylandstr. 127), voorzitter, en de heer Soemitro, Indologisch student te Leiden, secretaris is, en deze zal gaarne desbetreffende in overleg treden met het bestuur der Vereeniging „Oost en West."

In elk geval is het voor inlandsche ouders beter om raad en hulp te vragen bij bovengenoemde vereenigingen dan dat zij hun licht opsteken in Indië zelf bij onderwijzers of andere ambtenaren, die uit den aard der zaak niet zoo geheel meer van alles op de hoogte kunnen zijn als zij, die hier vertoeven, en wier inlichtingen dus allicht meer betrouwbaar zullen zijn.

Enkele, aan de praktijk ontleende wenken willen wij hier doen volgen:

Beslist af te keuren is het, zooals enkele malen gebeurd is, een schoolgaande jongen, zoogenaamd op „kamers" te laten wonen. Onttrokken aan al e toezicht zal hij, prat op zijn vrijheid, daarvan zooveel mogelijk willen genieten. Hij geeft den brui van de studie, en er komt ten slotte niets van hem terecht. Een jong hier komende Inlander moet beslist onder verstandig, geregeld toezicht staan; in een beschaafde, ontwikkelde familie als kind worden opgenomen. De vraag is maar: bij wie? Hierop nu geven bovengenoemde Vereenigingen bij aanvrage altijd gaarne een afdoend antwoord. In het algemeen mag o.i. gerust gezegd worden — de goeden niet te na gesproken — dat het plaatsen van Inlandsche kinderen bij particulieren, die geheel buiten het onderwijs staan, niet is aan te bevelen. Zij zijn gewoonlijk niet voldoende bekend met de nieuwste onderwijsmethoden, noch met de eischen, welke voor de overgangs- en eind-examens gesteld worden en kunnen dus in de meeste gevallen de leerlingen bij hunne studie niet goed helpen. Het belang van het Inl. kind brengt o.i. mee, het te plaatsen bij iemand, nauw bij het onderwijs betrokken, b.v. een leeraar of een onderwijzer. En wie van deze twee deskundigen verdient de voorkeur? Naar onze bescheiden meening moge een leeraar bekwaam zijn in het vak, waarin hij les geeft, het is juist daarom, dat hij gewoonlijk eenzijdig ontwikkeld is en niet zoo op de hoogte kan zijn van de andere vakken. Daardoor zal hij vaak een onvoldoende steun zijn voor den zwakken leerling, die van tijd tot tijd hulp noodig heeft. Mijns inziens zullen die Inl. ouders het verstandigst handelen, welke hun kinderen plaatsen bij een beschaafd onderwijzer die niet alleen de hoofdakte, maar ook een lieve vrouw bezit; deze lijken ons de personen toe, aan wie de leiding van studie en karaktervorming van het Inl. kind het best kan worden toevertrouwd. Het ideaal zou zijn, als zij of althans één van beiden Indië kennen en liefhebben, en zich dus in de gedachten en het gevoel van het Inlandsche kind kunnen verplaatsen. Zoo woont Soetan Mahmoed Latief, uit Pariaman, nu bij de onderwijzersfamilie J. de Weeger, Haarlem, Zijlweg 37, waar hij het in alle opzichten goed heeft.

Welke is nu de geschiktste stad? Een academiestad moge voor studenten vele bekoringen hebben, voor Inlandsche jongelieden achten wij het beter dat zij niet op te jongen leeftijd bekend raken met de vermaken, welke daar te vinden zijn. Gewoonlijk is het-in-een-groote-stad-vertoeven voor een Hollandschen jongen niet zoo gevaarlijk als voor den Indischen, daar de eerste allicht vele vrienden en kennissen heeft, bij wie hij daar in huis kan komen, zoodat hij niet naar andere vermaken buitenshuis behoeft te zoeken. Geheel anders is dit met de jongelui van overzee. Zij worden daar in een voor hen geheel vreemde wereld geïntroduceerd en — bekoord door al het nieuwe — genieten zij van het hun gebodene en verwaarloozen dan dikwijls de studie. Alleen de zedelijk zeer hoog staanden loopen geen gevaar. Daarom is het o.i. beter de Inl. jongelieden eerst een onderwijsinrichting in een kleine stad te doen bezoeken, om van daar op rijperen leeftijd en met meer levenservaring, naar de Hoogeschool te gaan, waar zij zelfstandiger zijn.

Rest ons nog de vraag te beantwoorden: „Op welken leeftijd moet het Inl. kind overkomen? Gewoonlijk komt het hier o.i. op te laten leeftijd, dikwijls als zij reeds 15 of 16 jaar zijn. Zij komen dan op de H.B.S. naast jongens te zitten van 12 à 13 jaar en voelen zich niet op hun gemak. Ook met het oog op het aanleeren van de Ned. taal is het late komen niet aan te bevelen, tenzij men reeds in Indië middelbaar onderwijs heeft kunnen genieten. De latere leeftijd heeft in dit geval voor, dat mogelijke vervreemding van eigen land en volk voorkomen wordt.

Een opmerkelijk, wel te begrijpen, doch zeker niet goed te keuren verschijnsel onder de hier studeerende indische jongelieden is, dat zij zich te veel, in groepjes, bij elkander aansluiten, waardoor zij niet genoeg met de Hollanders in aanraking komen.

Resumeerende, komen wij tot den volgenden raad aan onze landgenooten, waartoe wij al.e inboorlingen van Ned.-Indië rekenen:

a. Zendt zooveel mogelijk uwe kinderen jong naar Nederand.

b. Zendt uw kinderen liefst bij een goed onderwijzer.

c. Zendt uw kinderen niet dadelijk in een academiestad.

d. Neemt informaties in Holland, niet in Indië.

Voor het geven van alle gewenschte nadere inlichtingen stelt zich gaarne beschikbaar schrijver dezes *).

R. SOETAN CASAJANGAN Sp.

*) Aan de Maleische bladen wordt beleefdverzocht het bovenstaande over te willen nemen.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Mr. C. Th. v. D(eventer) in *Land en Volk* over de uitkomsten der opium-regie. — Radhen Mas Noto Soeroto in de *N. Rott. Courant* over de verstandsontwikkeling van den Javaan. — Oordeelvellingen over den nieuwen minister van Kolonien: van de heeren M. van Geuns en H. van Kol in de *Hollandsche Revue* en van Mr. C. Th. van Deventer in de *Gids*

In ons vorig nummer maakten wij melding van een artikel van dr. E. B. K(ielstra) in het Algemeen Handelsblad, waarin deze schrijver de uitkomsten der opiumregie, speciaal wat Java en Madoera betreft, bevredigend acht. Hij meent, dat er een daling van het debiet valt te constateeren, en dit ondanks de bevolking toenam en over ruimere middelen dan in vroeger jaren beschikte.

Mr. C. Th. v. D(eventer) komt in Land en Volk op grond der zelfde opiumcijfers en statistieken, die E. B. K. in het Algemeen Handelsblad aanleiding gaven tot het uiten van een blijmoedig optimisme, tot een precies tegenovergestelde conclusie.

„Wat leeren deze cijfers?" vraagt Mr. v. D. „Zeer duidelijk dit: dat het stelsel der opiumregie, zo als het sedert vijf jaar over geheel Java en Madoera gewerkt heeft, niet tot vermindering van het debiet leidt. De vermindering, die in sommige gewesten verkregen is, zal moeten worden toegeschreven aan oorzaken buiten de regie, want, lagen die in het stelsel opgesloten, men zou in zoovele andere gewesten niet het tegendeel waarnemen. Is het dus der regeering ernst om een politiek van opiumbestrijding te voeren en daarbij gebruik te maken van de machtige middelen, die de regie haar aan de hand doet, dan zal zij in het stelsel dier regie eenige wijzigingen moeten aanbrengen. Welke maatregelen daarbij naar mijn meening het eerst overweging verdienen, behoef ik thans niet te herhalen. Maar dat maatregelen zullen moeten worden genomen, dunkt mij, op grond van de medegedeelde feiten onbetwistbaar — altijd, indien men ernstig wil wat men zegt te willen."

En ten opzichte van des heeren E. B. K.'s bewering in het Algemeen Handelsblad merkt Mr. v. A. op over de toename der bevolking, dat omtrent den loop der bevolkingscijfers gedurende 1904—1908 niets vaststaat.

„De uitkomsten der laatste vijfjaarlijksche opneming zegt Mr. v. D., (31 December 1905) hebben een veel minder sterke vermeerdering aangetoond, dan vorige opnemingen. Zelfs waren er gewesten waar achteruitgang van het bevolkingscijfer werd waargenomen. Opmerkelijk genoeg behoorden daartoe de residenties Semarang en Kedoe, waar het opiumdebiet zich in stijgende lijn bewoog. Van eenig verband tusschen debiet en bevolkingsaanwas blijkt dus voorshands niets met zekerheid. Mocht het wèl bestaan, dan zou men een nieuw bewijs hebben voor het ontoereikende van het bestaande stelsel. Immers dit zou dan niet verhinderen, dat uit het opkomend geslacht telkens nieuwe opiumschuivers worden gevormd."

Deze omstandigheid is blijkbaar door den geleerden schrijver in het Algemeen Handelsbl. in zijn optimisme over het hoofd gezien. Ook „de ruimere middelen", waarover de bevolking heeft te beschikken, worden door Mr. v. D. op een andere manier bekeken dan E. B. K. in het amsterdamsche orgaan deed. Hierover zegt de schrijver in Land en Volk:

„De gunstige economische omstandigheden der laatste jaren kunnen, meent hij, het totstaan komen van het opiumdebiet wel ten deele verklaren, maar allerminst verschoonen. Werkte het stelsel zooals het behoorde, de daling zou aanhouden, ook bij gunstiger omstandigheden, die dan in meerdere mate tot heil van de bevolking strekken zouden.

Inderdaad schijnt dit in het tijdvak 1894—1903 toen de regie gaandeweg in het meerendeel der gewesten werd ingevoerd, het geval te zijn geweest. Toen kon men een voortdurende afneming van het debiet waarnemen, niettegenstaande de bevolking in getalsterkte toenam en onverschillig of de jaren mager of wat minder mager waren. In zijn Onze-Eeuw-artikel bracht dr. Kielstra in herinnering dat in 1893 het debiet (der pachters) bedroeg 1079 pikols wettige en daarbij veel gesmokkelde opium. In 1904 stond het debiet (der regie die de pacht geheel had vervangen) gelijk met 735 pikols en werd, bij 1893 vergeleken, stelig weinig opium gesmokkeld. Voor 1908 moet het debiet berekend worden op 767 pikols. Van 1893 op 1904 dus daling met ruim 30 percent; van 1904 op 1908 stijging met ruim 4 percent!

Is het, met deze cijfers voor oogen, nu waarlijk vol te houden, dat de opiumpolitiek der laatste vijf jaren geen wijziging behoeft en dat de verdere loop der zaak „met vertrouwen" kan worden afgewacht?" vraagt Mr. v. D. in Land en Volk.

* * *

Raden Mas Noto Soeroto behandelt in de N. Rott. Crt. de vraag, of voor alles verstandsontwikkeling van den Javaan gewenscht is. Hij meent dat er te veel aandacht aan de intellectueele ontwikkeling van den Javaan gewijd wordt en te weinig zorg aan zijn economischen groei. De inlandsche maatschappij heeft het een zoowel als het andere noodig, en er dreigt z.i. gevaar, dat de juiste verhouding hier uit het oog verloren wordt.

„Alles te zaam genomen", zegt hij, „lijdt het dan ook geen twijfel, of het is voor den vooruitgang zonder schokken zeer wenschelijk, dat niet in geestelijke ontwikkeling al es zal worden gezocht, maar dat vooral ook gezorgd worde, dat omtrent de sociale verhoudingen van de Inlanders onderling, zoowel als van dezen tot die der niet-inheemsche elementen, gezonde begrippen zich vestigen.

Wat de taak is der leiders, der reeds ontwikkelde Javanen, laat zich als slot hier in het kort samenvatten. Zij moeten het hun landgenooten duidelijk maken, dat voorshands ook vooruitgang is te verkrijgen door ontginning, met eigen krachten van de natuurschatten des lands en door het beoefenen van handel en industrie. Intellectueele ontwikkeling is zeker tegelijkertijd noodig, maar daartoe zijn voorloopig geroepen de hoogere lagen der Inlandsche maatschappij, die het volk moet leiden en wegwijs maken. Zij is heilzaam, mits zij ten aanzien van de massa niet kunstmatig wordt opgeschroefd. Getrouw aan hun mooisten karaktertrek: de aangeboren neiging om zich het lot der armen aan te trekken, getrouw ook aan hun nationale beschaving, die hen leert: ieder te geven, wat hem toekomt, moeten de Javanen, ter bevordering van wèl begrepen eigene, en algemeene belangen, elkander leiden naar den staat van welvaart en vrede. De tegenwoordige beweging zal slechts iets wezenlijk nuttigs voor het heele volk tot stand kunnen brengen indien zij voor alles het scheppen van een kapitaalkrachtigen middenstand voorop stelt. Daardoor wordt opneming in het wereldverkeer mogelijk gemaakt, en wanneer dit plaats vindt, dàn geeft het Javaansche volk als natie de grootste blijken van werkelijke levensvatbaarheid."

* * *

De „Hollandsche Revue" laat in haar nummer van 25 October l.l. de heeren M. van Geuns, hoofdredacteur van het „Soer. Hol.", en H. van Kol aan het woord over den onlangs nieuw opgetreden minister van koloniën.

De heer Van Geuns begint met hulde te brengen aan het karakter van den nieuwen minister.

„Met zijn voorganger heeft de Waal Malefijt de zuiverheid des harten gemeen, voor zoover bestaanbaar is met een dozijn jaren levens in de niet precieis reine politieke sfeer. Toen ik tegenover hem zat, kreeg ik den indruk, dat de nieuwe minister van koloniën een serieus man is. In dat opzicht staat hij stellig hooger dan de ex-minister Fock, die zijn ambt bekleedde om het ambt; wiens liefde voor ons prachtig Aziatisch eilandenrijk slechts kunstmatig gloeide zooals schoorsteenvuren op het tooneel. De heer De Waal Malefijt, wien het tooneelmatige vreemd is, zal het stellig een oprechte voldoening zijn, als hij iets voor de koloniën tot stand brengt, om de zaak zelve, al zal het applaus der Kamer hem niet koud laten."

Met den goeden wil alleen komt men echter niet ver, ook niet als minister van koloniën en dat inzonderheid hier niet, waar het oordeel over koloniale zaken het monopolie is geworden van specialiteiten.

„Men bedenke, dat ten onzent de regeling van de verhouding tusschen Koloniën en Moederland

niet op een breeden, royalen grondslag berust. Verder, dat de Kamer van haar budgetrecht een al te ruim gebruik maakt."

Van een en ander is het gevolg, dat de Minister zich met allerlei detailzaken heeft te bemoeien. Ook de heer Van Kol, die overigens meent, dat een selfmade man op koloniaal gebied als deze minister recht heeft op een billijk oordeel, heeft een zwaar hoofd in dit geval.

„Zijn zwak en tenger uiterlijk, zijn fletse oogen en bleeke gelaatstrekken doen vreezen, dat zijn gestel dien reuzenarbeid om dagelijks te beslissen in een warwinkel van voor hem grootendeels nieuwe quaestiën, bezwaarlijk zal kunnen uithouden. Sterkeren dan hij zijn daaronder bezweken.

„Aan ijver en plichtsbesef zal het hem niet ontbreken, maar...

„Krachtige politiek is van hem niet te wachten; nooit sprongen er vonken uit den gloed zijner overtuiging; tot een groote gedachte, eene energieke daad, bleek hij nog nimmer in staat."

* * *

In verband met vorenstaande oordeelvellingen betrekking hebbende op den nieuwen minister van koloniën, zij hier nog aangehaald, wat mr. C. Th. van Deventer in een artikel „Verandering?" in de November-aflevering van „De Gids", handelend over hetgeen Indië te wachten staat, van de wisseling op het Plein en te Buitenzorg, schreef over de verwachtingen ten opzichte van minister De Waal Malefijt zoowel als van den gouverneur-generaal Idenburg.

„Ik meen daarom den heeren De Waal Malefijt en Idenburg niets beters te kunnen toewenschen, zegt hij, dan dat de ernst der tijden en Indië's dringende behoeften hen voeren zullen tot de erkenning der noodzakelijkheid om de in 1904 gepleegde daad van rechtvaardigheid (het kwijtschelden van den schuld van 40 millioen) door een soortgelijke, maar van nog wijdere strekking en grootere beteekenis, te doen volgen. Met een sterke meerderheid op het Binnenhof en een man als Idenburg te Buitenzorg, zal de tegenwoordige minister van koloniën — bij moge op koloniaal gebied homo novus zijn — in dat geval meer tot stand kunnen brengen dan één zijner voorgangers. Deinst hij echter terug voor de noodzakelijke consequenties der ethische politiek of blijkt de Christelijke liefde der verbonden broederen niet sterk genoeg, om de door hen erkende zedelijke verplichting om te zetten in klinkende munt, dan staat te vreezen dat ook de „begi selen, levende in de partijen der rechterzijde", Insulinde niet zullen kunnen brengen, wat haar toekomt."

Een nieuw lied op de oude wijs.

Uit de O.-I. Mail.

De cholera.

Uit de couranten, per jongste mail ontvangen, lezen wij, dat de cholera nog te Batavia heerschte. De Javabode van 7 Oct. j.l. meldt, na een waardeerend woord te hebben gewijd aan de nagedachtenis van den onderschout, den heer E. Hekman, die aan deze ziekte bezweken is:

„De officieele opgave van de wijkmeesters aan den resident omvatten 15 gevallen.

In verband met de onder het personeel der Algemeene Rekenkamer voorkomende ziektegevallen is de localiteit, ingenomen door het 7de bureau, gedurende een aantal dagen gesloten voor de aanbrenging van eene grondige desinfectie.

Voor hetzelfde doel en om dezelfde reden moeten, naar men ons mededeelt ook eenige bureau's van het departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid tijdelijk gesloten zijn.

In de benedenstad ziet het er nogal schappelijk uit. Er kwamen van buiten 7 aanvragen in, om te laten ontsmetten."

Intusschen schijnt het werken der desinfectie-brigades te zijn gestaakt. In het Bat. Nieuwsbl. van 4 Oct. schrijft de dokter-djawa Wirodihardjo naar aanleiding daarvan o.m.:

„Sedert Zondag jl. zijn de desinfectie-brigaden voor de beteugeling der cholera-epidemie opgeheven. De epidemie, die gelukkig niet onrustbarend is, is nog niet geëindigd. Bij de betrokken autoriteiten komen nog rapporten binnen omtrent choleragevallen met doodelijken afloop. Ook in het stadsverband komen dagelijks, hoewel niet veel, lijders binnen.

Waarom nu de brigaden opgeheven? Zou het in verband staan met de onlangs plaats gehad hebbende gebeurtenissen, waarbij, treurig genoeg, het leven van een paar onschuldige Europeanen gemoeid was? Indien dit inderdaad het geval is geweest, des te krachtiger had de brigade m.i. moeten worden gehandhaafd, en wel om de volgende redenen:

1e. om het volk ontzag voor het Bestuur af te dwingen;

2e. om het prestige van den geneeskundigen dienst hoog te houden; immers door het opheffen der brigaden denkt het onontwikkelde publiek, uitmakende het grootste gedeelte der ingezetenen, dat de geneeskundige dienst niet vast staat in zijn advies omtrent het al dan niet noodig zijn van den eenmaal ingestelden maatregel; en eindelijk

3e. de voornaamste reden omdat anders de gevolgen van de uitbreiding der ziekte niet te overzien zijn."

Na in groote lijnen aangegeven te hebben hoe z.i. het zoo noodige desinfectiewerk zou moeten worden geregeld, vraagt de deskundige schrijver tenslotte:

„Wie zal als chef der brigade optreden? Daartoe zouden inlandsche artsen de geschiktsten zijn, indien slechts over een voldoend aantal hunner te beschikken ware. De desinfectili zou tevens niet noodeloos verricht worden, daar de geneeskundigen naar de verschijnselen bij het lijk kunnen oordeelen of de persoon al dan niet aan cholera is overleden. Zij zouden in hun nationale kleederdracht de zieken en de sterfhuizen moeten bezoeken, opdat de bewoners weten, dat zij met een landgenoot te doen hebben."

„A quelque chose malheur est bon" dachten wij, in de Locomotief van 5 Oct. een artikel lezend, dat, in kranige bewoordingen het Bataviaasch bestuur in deze hekelend, o.a. zegt:

„Er werd volgens de regels van de kunst gepatrouilleerd: militairement: afdeelings-commandant, plaatselijk commandant, bataljons-commandant, allen present. Tot in de diepste schuilhoeken drong men door. Maar wat men daar al zoo te zien kreeg gaat elke beschrijving te boven. Ik heb enkele officieren gesproken, die het twijfelachtige voorrecht hadden genoten, het broeinest Djambatan Lima te mogen doorkruisen: zoo'n intense vuilheid als daar heerschte had nog nimmer een menschenoog aanschouwd. Op Atjeh, Celebes, op Soembawa, op Timor legt men den kampongbewoners straf op, als zij in strijd met de voorschriften in huis een kandang kambing timmeren. In Djambatan Lima waren geen kandang kambing, maar vond men eene aaneenschakeling van de meest afzichtelijke varkenskrotten, wemelende van menschelijke bewoners!"

„Moet het ons verwonderen, dat in zulk een wijk honderden menschen worden weggemaaid door eene uiterst besmettelijke ziekte en dat zoo'n oord niet anders kan worden beschouwd dan als eene bedreiging voor geheel Java?"

Nu er zulk een scherp licht op deze wantoestanden is gevallen, kan verbetering zeker niet uitblijven.

Niet minder naargeestig zijn de beschrijvingen, welke de Ind. bladen wijden aan den zoo droeven dood van den Ass.-Resident Dunnewold, te Tangerang en diens moordenaar, de voor ontslag voorgedragen wedana Nawien, die zich onmiddellijk ook zelf door een kogel in de mondholte het leven benam.

De Ramp van Loemadjang.

Een maand ongeveer nadat deze ramp voorviel, kwam er te Batavia een comité tot stand om gelden in te zamelen voor de slachtoffers er van. Wij lezen daaromtrent o.m.:

De heer Ebbink, die voorloopig de leiding nam der vergadering, deelde mede, dat, terwijl er in den eersten tijd geen aanleiding had bestaan om een comité te vormen, daar de omvang van de ramp toen nog niet te overzien was en er op verschillende plaatsen reeds gelden bijeengebracht werden, de zaak thans anders stond. In de vorige week toch was hier door een telegram van de heeren jhr. J. F. van Benthem van den Berg, administrateur van de onderneming Moliardjo, Malang, en J. J. Benjamin, hoofdagent van de Koloniale Bank te Soerabaja, bericht ontvangen, dat de materieele schade voor de bevolking eenige tonnen gouds bedroeg, terwijl de ingekomen giften tot nog toe beneden de

f 10.000 waren gebleven. Het wordt dus zaak om met een systematische inzameling der giften te beginnen."

Op de vraag van den voorzitter, of iemand nog in het belang der zaak een denkbeeld had te opperen, vroeg de heer K. Wybrands, of het niet raadzaam zou zijn d'n steun der regeering te vragen. Hierop antwoordde de voorzitter, dat de regeering reeds de beschikking had gegeven over omstreeks *f* 4000 en dat te verwachten was, dat zij ook in anderen vorm steun zou verleenen, bijv. door het werk, voor de herstellingen vereischt, niet in heerendienst, doch in vrijen arbeid te doen verrichten. Overigens moest niet uit het oog verloren worden, dat het gouvernement zelf de zwaarst benadeelde was bij deze ramp, daar de schade, aan gouvernementswerken toegebracht, ruw geschat, ver over het millioen beliep.

Verder werd een circulaire opgemaakt, die allerwege verspreid zal worden.

Het trof ons, dat met geen enkel woord in deze gewag werd gemaakt van het loffelijk initiatief hier reeds door den heer van Heuven genomen, noch van de Vereeniging „Oost en West" in Nederland; wèl echter werd gezegd:

„Verder zal het uitvoerend comité voor de instelling van subcomité's zorg dragen, niet alleen in Indië, maar ook in het moederland, het laatste telegrafisch. De verwachting werd uitgesproken dat men aan mannen als mr. N. P. van den Berg, Van Delden en Jhr. Van der Wijck niet vergeefs het nemen van het initiatief zal vragen."

Van harte hopen wij in het belang der arme slachtoffers, dat nog vele ruime gaven zullen volgen.

Het Congres van Boedi-Oetomo.

Alle Ind. bladen ontvangen ter plaatsing eene circulaire, uitgaande van het hoofdbestuur van de Vereeniging Boedi Oetomo, waarin het Congres der vereeniging, dat Zondag a.s. te Djokjakarta zou worden geopend, in de belangstelling van de hooggeplaatsten in den lande, van het publiek en de Zustervereenigingen werden 10 October aanbevolen.

Met belangstelling zien wij de berichten over dit congres tegemoet.

Chineezen en Afdeelingsbanken.

De Javabode weerspreekt een artikel van het chineesche weekblad Tiong Hoa Wi Sien Po en de N. Ct. besproken, en destijds ook in onze rubriek „Wat de Chinees zegt" opgenomen, waarin de opmerking was gemaakt, dat de afdeelingsbanken op Java en Madoera enkel crediet verschaffen aan inlanders en niet aan chineezen, en dat het goed zou zijn indien de Chineezen de oprichting van zulke instellingen ten behoeve hunner minvermogende rasgenooten ter hand namen.

De redactie der Javabode vindt, dat de N. Cour. bij zijn beschouwingen van een volkomen onjuiste opvatting van den toestand uitgaat en zegt dan o.m.:

„Er bestaat hoegenaamd geen beginsel, dat den afdeelingsbanken verbiedt aan Chineezen crediet te verschaffen.

Wat de hulp, door de Regeering verschaft, betreft, zoo moet worden erkend, dat de voorschotten aan de banken inderdaad worden verleend onder beding, dat zij uitsluitend voor hulp aan inlanders zullen dienen (men lette er op: uitsluitend aan Inlanders, zoodat hulp aan Europeanen evengoed als die aan Chineezen wordt buitengesloten. Van eenig principieele uitsluiting van vreemde Oosterlingen is dus geen sprake). Die bepaling is echter uit de geschiedenis dezer hulpverschaffing te verklaren. De gelden ten behoeve van het credietwezen zijn oorspronkelijk op de begrooting gebracht, speciaal ten behoeve van de economische ontwikkeling van de inlandsche bevolking, hetgeen alweder verband hield met de beweging, ontstaan door de vrees voor de z.g. „Inzinking." Maatregelen waren noodig, bepaaldelijk om de inlandsche bevolking te helpen, zoo vond men algemeen, en zoo valt ook niet te verwonderen, dat, omtrent gelden, in verband hiermede uitgerokken, werd voorgeschreven, dat zij enkel mochten worden gebruikt om den Inlander te helpen.

Het aanvaarden van zulke subsidies beteekent echter in geenen deele, dat de betrokken banken geen steun aan Chineezen zouden mogen verleenen. Enkel mag het geld, door het Gouvernement verschaft niet tot dat doel worden gebruikt. Nu vormen de in voorschot van de Regeering ontvangen fondsen slechts een onderdeel van het gezamenlijk kapitaal, waarover de banken beschikken. In het geheel beschikken de banken thans over ruim 4 millioen gulden, waarvan slechts 1 millioen aan voorschotten van het Gouvernement te danken is.

Wat de subsidies betreft, aan de banken door de Regeering verleend, zoo is omtrent deze geenerlei beperkende bepaling gemaakt. Een bank, die subsidie voor administratie ontvangt, mag gerust, indien hare bijzondere statuten dit veroorloven, geld aan Chineezen uitleenen.

De beschouwingen van de N. Ct. mogen dus als eenigszins overdreven worden aangemerkt. Ten eerste wordt door de banken, zoo niet door alle, wel degelijk crediet aan Chineezen verleend; en ten tweede staat er geenerlei wensch bij de Regeering om deze categorie van inwoners uit te sluiten, is zij integendeel principieel zeer geneigd om de hulp der banken hoe langer hoe meer voor personen van alle landaarden beschikbaar te stellen", aldus de Javabode.

WEST-INDIË.

Gasverlichting te Paramaribo.

„De West" schrijft ten aanzien van vorenstaand onderwerp o.a. het volgende:

Deze maand zal dan eindelijk onze goede stad gasverlichting krijgen.

Wij zeggen „eindelijk", omdat al zoo lang met spanning daarop wordt gewacht.

Geenszins echter houdt dit woord verband met een verwijt aan de fabriek, dat zij langzaam werkt. Want men weet, dat volgens het contract tusschen het Gouvernement en de Nederlandsch-Indische Gas Maatschappij, de fabriek eerst in het begin van het volgend jaar in werking behoeft te treden.

Wel had men gehoopt, reeds in Juli of Augustus klaar te komen, doch bij zulke groote werken is natuurlijk niet met zekerheid precies vooruit te bepalen, wanneer men gereed zal zijn.

Het is geen kleinigheid om een ondergrondsch buizennet door de stad aan te leggen van 40 duizend meter lengte, en een fabriek te bouwen, als thans aan de Saramaccastraat te zien is.

Indien de volle werkkracht wordt aangewend kan de fabriek per dag 3000 kubieke meter gas leveren.

Voor de straatverlichting berekent men ongeveer 500 kubieke meter per dag noodig te hebben, waaruit volgt, dat, naast de straatverlichting, ook gerekend wordt op verderen belangrijken afzet van gas.

Dit behoeft niet uitsluitend voor verlichting te zijn. Ook voor industrieele doeleinden zal gas worden geleverd. Dit zal geleverd worden 4 cent goedkooper per kubieken meter dan lichtgas. Voor het laatste betaalt men 20 cent per meter.

Heeft de fabriek een zeker verbruik bereikt, dan zal de prijs voor lichtgas worden verminderd tot 16 cent, en die van gas voor andere doeleinden tot 13 cent.

In Nederland betaalt men voor gas slechts 7 cent per meter. Doch men betaalt daar ook 7 cent voor een liter petroleum, en hier 18 cent.

Hollandsche kolonisatie.

In een verslag van de te Paramaribo gehouden landbouwtentoonstelling schreef De West:

„Bij boter en melk behoort een boerderij. Daarom hingen zeker naast deze afdeeling aan den wand een viertal groote photographiën, voorstellende gezichten op de boerderij van Ravenswaay, een Hollandsch kolonist. Deze photographiën — die met de krachtige boeren afstammelingen daarop, onwillekeurig Transvaalsche tafereelen te binnen doen schieten — geven wel den indruk van welvaart. De boerderij zelve lijkt wel een lustoord. Toch wel een

FEUILLETON.

Raden Saleh.

In No. 2 van het Javaansch-Nederlandsche tijdschrift Oedyana Para Prajitna (Tijdschrift voor den vooruitstrevenden Javaan), hoofdredacteur Dr. Boenjamin, vonden we een interessant artikel, geschreven in de Nederlandsche taal, over Raden Saleh, den bekenden verlichten Javaan, die te Semarang in 1814 werd geboren en overleed te Buitenzorg 23 April 1880. De schrijver noemt zich J. Bintang Djaoeh (hetgeen in goed Nederlandsch hoogstwaarschijnlijk beteekent J. F. L. de Balbian Verster) en schetst op voortreffelijke wijze de verdiensten van Raden Saleh als schilder.

Een uittreksel van het artikel in het weinig bekende, hierboven genoemde tijdschrift is den lezers van dit blad hoogstwaarschijnlijk niet onwelkom.

Raden Saleh Sarief Bastaman behoorde tot eene regentenfamilie van Arabischen oorsprong. Reeds in zijn prille jeugd toonde hij grooten aanleg voor teekenen en 't ontwerpen van kaarten, hetgeen o.a. de aandacht trok van den schilder A. A. J. Payen, die, hem bij zijn dienstreizen op Java medenam en les gaf in teekenen, meetkunde en perspectief en later in het schilderen, terwijl prof. Reinwardt, mede veel belangstellende in den veelbelovenden jongen, hem in het Nederlandsch onderrichtte. Zoo groot waren zijne vorderingen, dat hij op aanbeveling van den Gouv.-Gen. van der Capellen en Prof. Reinwardt in 1830 (op 16-jarigen leeftijd dus) met den Insp. van Fin., de Linge, naar Europa vertrok om voor rekening van het Indische gouvernement verder te worden opgeleid. Niemand minder dan J. C. Baud (Gouv.-Gen. en Min. van Koloniën) werd hem een vaderlijke vriend en pleegvader, terwijl ook Koning Willem I veel belang stelde in den ijverigen jongen kunstenaar. Gevierde kunstenaars van hun tijd, de landschapsschilder Schelfhout en de historie-schilder Kruseman waren bereid hem te onderrichten en met het gunstigste gevolg. Op tentoonstellingen in den Haag en te Amsterdam zond Raden Saleh intusschen reeds stukken in van zijn hand, die een gunstig onthaal vonden; meest voorstellingen van dieren (waarvoor hij een bepaalde voorliefde koesterde), maar ook portretten en een enkel landschap. Hij verkeerde in de hoogste kringen en werd overal gevierd als een man, die bij zijn aangeboren hoofsche manieren de omgangsvormen van de Westersche samenleving geheel tot de zijne had gemaakt.

In 1841 begon hij een kunstreis door een groot deel van Europa, door Duitschland, Oostenrijk, Italië en Frankrijk. Gedurende 5 jaren woonde hij te Dresden, waar hij een groot aanzien genoot. In korten tijd maakte hij zich tevens vertrouwd met de Duitsche en Fransche taal. Bij verschillende duitsche vorsten was hij een welkome gast, verkeerde zelfs op vriendschappelijken voet met den groothertog van Saksen Coburg Gotha, en ook later in Parijs maakte hij grooten opgang. In het gezelschap van den beroemden Horace Vernet, schilder van tafereelen uit Afrika, maakte Raden Saleh vervolgens een reis naar Algiers, waar hij de stof vond voor vele zijner grootste stukken, waarop leeuwen voorkomen. In 1848 keerde hij naar Parijs en daarna naar den Haag terug, waar hij ook door Koning Willem II zeer werd onderscheiden. (Reeds in 1845 was hij benoemd Ridder in de orde van de Eikenkroon).

In 1851 vertrok R. Saleh weder naar zijn geboorteland, vestigde zich te Batavia en bleef zich onverpoosd wijden aan de schilderkunst. In de onmiddellijke nabijheid van den Planten- en dierentuin bewoonde hij een villa, die hij naar eigen plannen en teekeningen door javaansche werklieden had laten bouwen. Toenmaals, omstreeks 1864, was de Raden nog gehuwd met een vermogende Europeesche dame, van welke hij zich later echter heeft gescheiden. Sedert vestigde hij zich te Buitenzorg, in het dal der Tjidani achter het hotel Bellevue. Nog eenmaal maakte hij een reis naar Europa, nu vergezeld van zijn jonge vrouw, eene schoone Javaansche uit Soerakarta. Kort nadat hij weer in zijn vaderland was teruggekeerd, is hij, ongeveer 66 jaar oud, te Buitenzorg overleden.

Nu nog een enkel woord over R. Saleh's werken; deze zijn zeer verspreid. Het rijksmuseum te Amsterdam bezit een groot doek van 1848, getiteld: „Op leven en dood", eene voorstelling van een gevecht tusschen twee leeuwen, die elkander een buffel betwisten. Mede een groot doek: „De tijger en zijn prooi", is het eigendom van het Genootschap Natura Artis Magistra, eveneens te Amsterdam. Op de Koloniale Uitvoertentoonstelling in 1883 te Amsterdam was eene groote verzameling van zijn werken aanwezig, ingezonden door verschillende bezitters in ons land en ook enkele in het buitenland.

Zooals boven reeds werd gezegd, had R. Saleh den meesten aanleg voor dierschilderen en staat het vast, dat hij onder zijne tijdgenooten als dierenschilder nauwelijks zijn gelijke vond en dat hij, in Nederland wellicht door geen enkel kunstenaar, eerst in later tijd door enkele Franschen is overtroffen.

Het artikel, waaraan we bovenstaande ontleenden (een drietal reproducties van R. Saleh's werken zijn aan den tekst toegevoegd), eindigt:

Door zijn merkwaardige loopbaan, zijn bijzondere begaafdheden en den roem, dien hij zich in Europa wist te verwerven, is Raden Saleh een eenling gebleven. Merkwaardig voorbeeld van een Javaan, die door grooten ijver en werkkracht en een verwonderlijk aanpassingsvermogen zijn aangeboren talenten opvoerde tot werkelijk meesterschap in een bepaald genre van Westersche schilderkunst. Hoewel zijn schitterende verschijning, door geen zijner landgenooten tot heden werd geëvenaard, heeft Raden Saleh toch overtuigend bewezen, dat de Javaan ook ontvankelijk is voor de schilderkunst.

teekeg, dat die Hollandsche kolonisatie niet zoo'n groote mislukking is als sommigen het voorstellen!"

Een critiek.

Naar aanleiding van het artikel van Prof. Mr. D. van Blom in de Revue Economique Internationale over „La Main-d'oeuvre dans la colonie de Suriname", waarvan wij in onze vorige nummers een vertaling gaven, ontvingen wij van een belangstellend, en in deze aangelegenheid zeker alleszins deskundigen lezer het No. van 16 September van Onze West toegezonden. Gaarne had hij dat wij hetgeen de heer J. R. Thomson in dat blad over professor van Blom's artikel opmerkt, ook onder de aandacht van de lezers van het Koloniaal Weekblad brachten, aan welk verzoek wij bij deze voldoen.

In de eerste plaats dan komt dr. Thomson op tegen de bewering van professor van Blom, dat de planters van Suriname aan de Javanen boven de Britsch-Indiërs de voorkeur geven.

Dit is minder juist, zegt hij. Er zijn planters, die liever Javanen hebben; er zijn ook planters, die den arbeid der Britsch-Indiërs hooger schatten. Van een bepaalde voorkeur van het een of andere ras kan niet gesproken worden.

Het tweede punt van weerlegging betreft de uitspraak van professor Blom omtrent de vruchtafdrijving onder de creoolsche bevolking. De heer Thomson meent, dat hier een onware beschuldiging wordt uitgesproken, die een blaam werpt op de creoolsche bevolking van Suriname.

Daartoe haalt hij aan wat in de zitting van 19 Januari 1909 door den heer Drayby in de Koloniale Staten over deze zaak in het midden werd gebracht en het oordeel van Dr. Koch, den geneeskundigen inspecteur, in dezelfde zitting over dit onderwerp uitgesproken.

De heer Koch, waarnemend geneeskundig inspecteur, zegt aldus luidde diens oordeel toen in die zitting uitgesproken — dat ook de Gouverneur zich niet geheel en al vereenigen kan met de bedoelde opmerkingen van den Minister. Bij onderzoek is gebleken, dat dergelijke middelen in Suriname voor de vruchtafdrijving niet met succes gebruikt worden. Over het algemeen zijn die middelen niet paesend voor dat doel en is het gebruik daarvan ook in strijd met de gewoonten dezer bevolking, zooals reeds door den heer Dragten is gezegd. Daarom heeft de Gouverneur verbetering van den toestand gezocht in het kosteloos verleenen van verloskundige hulp. Ook naar de meening van den Gouverneur dus moet de geringe toeneming van bevolking in hoofdzaak aan andere oorzaken geweten worden."

„Ten slotte rest mij", zegt de heer Thomson ten slotte, „de aangename taak den schrijver van La Main d'oeuvre dank te betuigen voor zijne groote en zeer gewaardeerde belangstelling in ons arm Suriname."

PERSONALIA.

† R. N. G. M. Bär von Hemmersweil.

De West van 8 October schreef:

„In den afgeloopen nacht heeft onze samenleving plotseling een geacht ingezetene verloren, den heer R. N. G. M. Bär von Hemmersweil, directeur-president van de Surinaamsche Bank, een burger, verdienstelijk vooral door de groote belangstelling die hij stelde in 's lands aangelegenheden en de bereidwilligheid die hij steeds aan den dag legde waar zijn medewerking werd gevraagd voor zaken in het belang der kolonie.

Nog in de kracht van het leven — slechts 48 jaar — is hij weggerukt, waar zijn gaven in zoo menig opzicht nog ten goede hadden kunnen komen aan het land zijner inwoning. Sedert eenige weken was de heer Bär ongesteld, doch weinigen hadden zeker een zoo spoedig fataal verloop kunnen vermoeden. Wij vernemen, dat typheuse koortsen de oorzaak zijn van het overlijden.

De heer Bär was vroeger directeur der Residentie-bank, en voor dien commies bij het ministerie van koloniën.

De ter aarde bestelling zou hedennamiddag 5 uur plaats vinden.

Naar „De West" vernam heeft de heer M. A. de la Parra eervol ontslag aangevraagd als districts-geneesheer (gevestigd op Domburg). Dit zou geschied zijn naar aanleiding van ondervonden bejegening, die de heer de la Parra onbillijk en grievend achtte.

In het Bestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond is eenige wijziging gekomen. De heer Oudschans Dentz, 1e secretaris, en de heer Pos 2e secretaris, zijn beiden uit het bestuur getreden. De Bestuurswerkzaamheden zijn thans als volgt verdeeld: Voorzitter: Mr. Jan ten Brink, ondervoorzitter: A. G. Wijers, penningmeester: D. Fernandes Jr., 1e secretaris: luitenant J. J. Mac Kenzie, 2e secretaris: W. R. Menkman, leden: D. G. J. Bolten en P. Enuma. De beide opengevallen plaatsen zullen later worden aangevuld.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Gelijk wij allen weten, zegt Johanna in de **Pemberita Betawi**, zijn de verlofsbepalingen voor de europeesche ambtenaren zéér gunstig te noemen. Onlangs werden ze nog gunstiger gemaakt, terwijl aan die voor de inlanders, welke verre van volmaakt zijn, niet gedacht wordt. Wij zeggen, dat deze bepalingen verre van volmaakt zijn, omdat wij, inboorlingen, er de leemten van voelen; de europeanen daarentegen, die een hart van steen schijnen te hebben, en in deze niets om hun medemenschen geven, zullen natuurlijk volhouden, dat die verlofsbepalingen goed genoeg zijn, daar inlanders immers maar kwart menschen zijn. Het is onnoodig, inlandsche ambtenaren genoegen te verschaffen, want zij zijn geen „volle menschen", en men behoeft ook niet van hen te houden, want zij zijn geen dieren. Wij lezen in hunne geschriften, vervolgt schrijver: „hebt Uwe naasten lief", en „houdt van de dieren", maar nergens staat er: „hebt de kwartmenschen (inlanders) lief."

Aan de dieren staat men van tijd tot tijd toe zich in de vrije lucht te bewegen en zich voor een wijle geheel vrij te voelen. Zou het niet billijk zijn om aan inlandsche ambtenaren te vergunnen, om zich een enkelen keer geheel vrij te voelen? Aan Europeesche ambtenaren verleent men een verlof naar Europa op staatskosten, welke echter door Indië betaald wordt. Zou het niet billijk zijn om een bepaling, die eenigszins hier op lijkt, ook voor inlandsche ambtenaren te maken? Europeesche ambtenaren kunnen gemakkelijk een paar maanden verlof krijgen, om dat in Indië door te brengen. Inlandsche ambtenaren daarentegen kunnen dit slechts met groote moeite krijgen en dan nog wel voor eigen rekening.

Zou het niet te rechtvaardigen zijn, b.v. de volgende bepalingen te maken: Een inlandsch ambtenaar, die vijf jaren dienst heeft, verkrijgt het recht om voor zes maanden naar de een of andere plaats binnen Ned.-Indië naar zijne keuze te reizen, de kosten daarvan geheel of voor de helft door de schatkist te dragen. Voor elk jaar dienst boven het minimum van vijf worde het verlof met één maand verlengd.

Deze regeling is werkelijk zeer noodig, ook omdat men allerwege Inl. ambtenaren aantreft, afkomstig uit andere streken dan hun standplaats. Lieden van Sumatra gaan naar Timorkoepang, naar Borneo, naar de Molukken. Hetzelfde heeft plaats met Javanen.

Ook zij hebben wel eens behoefte om tijdelijk naar hun geboortegrond terug te keeren, om hunne bloedverwanten en vrienden terug te zien. Inlandsche hoofden zouden tevens van het recht gebruik kunnen maken om andere streken te bezoeken, de toestanden daar met eigen oogen te aanschouwen, wat zeker aan hunne ontwikkeling ten goede komt. Onderwijzers met tien jaren dienst vergunne men voor een jaar op 's Lands kosten zich te begeven naar de naaste plaats, waar men een kweekschool voor inlandsche onderwijzers vindt. Men stelle hen in de gelegenheid om daar de lessen te volgen, opdat zij hunne kennis kunnen vermeerderen. Oude messen moet men immers wel eens aanzetten om ze weer scherp te maken. De tegenwoordige onderwijzers, die reeds een dienstijd van méér dan 15 jaren achter den rug hebben, volgen de leermethoden van voor 20 jaren en de jongeren, die onder hen komen te staan, ondervinden natuurlijk bezwaren om nieuwe leermethoden in toepassing te brengen. De ijverige ambtenaren zullen hun verloftijd nuttig doorbrengen, verzekert schrijver; zij zullen hunne ooren en oogen den kost geven, overal navraag doen, de gegeven voorbeelden later navolgen. Daardoor zal het Gouvernement, met Allah's hulp, ambtenaren van beter gehalte krijgen dan de tegenwoordige. Dit komt niet alleen het Gouvernement, maar ook den kleinen man ten goede.

Een dergelijke verandering, eindigt schrijver, gaat gepaard met vermeerdering van uitgaven, dat is duidelijk, maar die extra-uitgaven zijn gemotiveerd. Dat men Indisch geld besteedt ten bate van Indië, is rationeel. En zullen die uitgaven niet dubbel en dwars haar nut hebben? vraagt hij. Is het niet veel waard, dat de inboorlingen ook hierdoor zouden beseffen, dat er met belangstelling aan hen gedacht wordt? Zou dit niet mede een goed middel zijn om de harten te winnen?

Men weet, zegt N. Tassar in de **Pantjaran Warta**, dat het Gouvernement reeds jaren lang openbare verkoopingen houdt van koffie en andere goederen. Dit heeft veel van het verkoopen van waren in een toko. Het verschil bestaat echter hierin, dat men zich in een winkel het een of ander artikel aanschaft tegen de som, waarvoor het geprijst is; doch op een openbare verkooping, behalve de koopsom, nog 6 procent vendusalaris en 1 per mille armengeld betaalt. Het doel van het vendusalaris is duidelijk, daarmede maakt men allerlei uitgaven ten behoeve der verkooping goed, en volgens de beteekenis van het woord armengeld, zou dit ten bate van de behoeftigen komen, zegt schrijver, die het in het bestuur te loven vindt, dat het de armen niet vergeet. Immers wij, Islamieten, hebben onder onze vijf voorname plichten,* het geven van zakat en pitrah ten behoeve van de behoeftigen en hulpbehoevenden. De Heer heeft gezegd: „Op den dag des oordeels worden de aalmoezen vergoed." Als dat armengeld niet uitgegeven is, moet het nu een aanzienlijke som bedragen, want reeds jaren lang houdt het Gouvernement verkoopingen. Het zal echter wel altijd besteed zijn ten bate van de orang orang miskin (= armen).

Maar aan welke personen wordt dat geld toebedeeld? vraagt schrijver, die niet weet, op welke wijze het benut wordt. In Indië zijn er vele armenhuizen voor europeanen, erkent hij. Zou dat geld voor deze instellingen bestemd zijn? Zouden dus alléén de europeanen daarvan het genot hebben, want armenhuizen voor inboorlingen zijn er tot dusverre nog niet opgericht? Wanneer wij letten op het aantal koopers op verkoopingen, wordt dit geld het meest opgebracht door chineezen en inboorlingen. Zou het daarom niet gerechtvaardigd zijn, dat het aandeel, dat zij bijbrengen, ook ten behoeve van hunne armen werd uitgegeven, opdat zij ook zouden kunnen zien, waar dit geld blijft? Zij zullen het minder aangenaam vinden alléén voor europeanen te moeten offeren, terwijl er onder hun eigen rasgenooten ook zooveel armen en behoeftigen zijn.

Maar, roept schrijver uit, als chineezen en inboorlingen er ook wat van krijgen, blijft er misschien niet genoeg over voor de europeanen? Ware het dan niet beter het te heffen bedrag te verhoogen en te brengen op het dubbele?

WAT DE CHINEES VERTELT.

In de **Tiong Hoa Wi Sien Po** behandelt Oey Siauw Tjong uit Tegal de vraag: Of het voor de chineesche meisjes beter is het nederlandsch, dan wel het mandarijn-chineesch te leeren? Voorop staat, zegt hij, dat het goed is om de meisjes niet alleen in huishoudelijke zaken, maar ook in de kennis der geschriften *) te onderrichten. Die geschriften zijn ons de voornaamste gids om onze plichten te leeren kennen. Daarom handelen ouders verkeerd wanneer zij hunne dochters daarin geen onderwijs willen doen geven. Voor tien jaren, vervolgt hij, waren er maar weinig chineezen, die zich over de ontwikkeling hunner dochters bekreunden. Het gros vreesde, dat een hoogere ontwikkeling een slechten invloed op hare verhouding tot haren echtgenoot zou hebben. Tegenwoordig mag men echter verwachten, dat zij anders oordeelen. Toch zijn er nog te weinig in aantal, die hunne dochters aan de hoogere ontwikkeling doen deelnemen. Dit kan men zien aan de reeds opgerichte chineesche scholen en ik mag gerust verklaren, dat nog niet alle chineezen het voornemen hebben om hunne dochters de chineesche taal en het chineesche schrift te leeren, zooals de verstandigen onder hen wenschen. Daar tegenover staat, dat in tal van chineesche scholen aan de meisjes wel onderwijs in de nederlandsche taal wordt gegeven, waaruit schrijver de gevolgtrekking maakt dat vele ouders er de voorkeur aan geven haar in de nederlandsche taal te doen onderrichten.

Dit feit heeft bij velen van zijne rasgenooten de vraag doen rijzen: Wat is beter, dat de meisjes nederlandsch of mandarijn-chineesch leeren? Schrijver acht het laatste veel beter.

Welk een aangenaam gezicht zou het zijn, roept hij uit, als wij eens elegante chineesche vrouwen zagen zitten aan een tafel, bedekt met geschriften, in hare eigene taal geschreven, als zij met hare echtgenooten steeds in hare eigene taal converseerden. Wanneer dan een vreemdeling, dit aanschouwende, haar vroeg, waarom zij niet doen als andere chineesche vrouwen in Ned.-Indië, die zich van de nederlandsche taal bedienen, zouden zij antwoorden: „het past niet, dat een chineesche vrouw geen chineesch kent en in een andere taal tot haar man spreekt." Die vreemdeling zou ongetwijfeld zéér verbaasd opkijken! Zoo zou het chineesch niet op den

*) Schrijver bedoelt hier de Chineesche klassieken, de werken van de wijsgeeren Khong Hoe Tjoe, Ming Tjoe en de commentaren daarop.

achtergrond geraken, gelijk thans het geval is. Wel-nu, roept hij uit, als dat juist is, waarom willen de ouders dan nog langer aan hunne dochters het onderwijs in die taal onthouden? In de chineesche scholen, waar men thans gelegenheid geeft tot het aanleeren van de nederlandsche taal, moest men dit voortaan laten en er toe overgaan om uitsluitend de landstaal te beoefenen.

Naar onze meening, zegt de **Bintang Soerabaja**, in hare „Z a t e r d a g s c h e c a u s e r i e, zal 't het beste zijn, om de bevoegdheid van den politierechter ten aanzien der chineezen over te dragen aan het residentiegerecht. Wanneer men de policierollen nagaat, zal men zien, dat daarin dagelijks niet meer dan 4 à 5 zaken voorkomen, waarin chineezen beklaagden of verdachten zijn. Dit dus zal den arbeid der gezamenlijke residentierechters niet noemenswaard verzwaren. Wanneer men de chineesche bladen vertrouwen mag, vervolgt hij, zal het niet lang meer duren, of er zal op Java een chineesche consul aangesteld worden. Dit is een bewijs, dat men van het Chineesche rijk en het chineesche volk thans een ander idee heeft dan in den tijd van Jan Kompagnie. De Japanners, die van hetzelfde ras zijn als de chineezen, hebben reeds andere rechten verkregen. Het zal daarom billijk zijn, dit ook ten opzichte van de chineezen te doen.

De Staten-Generaal zullen weldra de indische begrooting behandelen. Op de zittingen zal de toestand der bevolking van Indië ook ter sprake worden gebracht. De kwestie der reispassen ligt nog opgeborgen in een portefeuille. Zal men van het t j e-k i-s p e l gewagen, zullen de a n g k o n g **) en het aantal oogen meer waarde hebben?

De chineezen zien reikhalzend uit naar de aanstaande beslissingen ten aanzien van hun levenslot. Als Nederland de chineezen werkelijk onder nederlandsche vlag wil brengen, is het zaak, om hun rechten te geven, waardoor zij zich even tevreden kunnen gevoelen als de overige rassen in Ned.-Indië.

**) Een der namen van de figuren in het Chineesch kaartspel. Deze zin heeft betrekking op de verpachting der Chineesche dobbelspelen, welke als een bate-post op de raming der middelen voorkomt.

Van Vreemde Koloniën.

Belasting in Fransch Congo.

De gouverneur-generaal van Fransch-Congo, Merlin, heeft bepaald, dat de inboorlingen belasting moeten betalen in den meest elementairen vorm — een hoofdgeld. Deze belasting is vastgesteld op hoogstens 5 francs en minstens één franc per hoofd, met uitsluiting alleen van de kinderen, ouden en gebrekkigen.

Ten teeken, dat de inboorling belasting betaald heeft, zal hem een bewijs worden uitgereikt.

De vrouwen, die in de door negers bewoonde landen een belangrijke factor uitmaken in het economische leven, betalen evenzeer belasting, als de volwassen mannen.

De inning van de belasting zal zijn toevertrouwd aan de inlandsche hoofden onder het nauwlettend toezicht der bestuursambtenaren. Men zal hun daarvoor eene vergoeding toekennen, die niet meer zal bedragen dan 5 percent van de geïnde gelden.

Katoen in de Engelsche koloniën.

In de laatste vergadering van de B. C. G. A. (Britsch Coton Growing Association), heeft de president der vereeniging, sir Alfred Jones, uit naam van de door hem vertegenwoordigde belanghebbenden aan de vereeniging een bedrag van 25000 pond sterling aangeboden, op voorwaarde, dat de katoennijveren een bedrag van 150000 pond sterling bijeen brengen, om het maatschappelijk kapitaal uit te breiden.

Op het oogenblik beschikt de vereeniging over een kapitaal van 261.463 pond sterling aan inschrijvingen. Deze fondsen stellen de vereeniging niet in staat om de bevordering der katoencultuur in de engelsche koloniën met kracht ter hand te nemen. Er bestaat groote behoefte met name aan egreneermachines.

Op het oogenblik heeft de vereeniging omstreeks 150000 pond sterling uitgegeven, en het resultaat daarvan is geweest, dat ongeveer 114000 balen katoen uit de koloniën werden betrokken, die eene waarde vertegenwoordigden van 2 millioen pond sterling. De katoenproductie in de engelsche koloniën wordt voor dit jaar geschat op 30110 balen, ter waarde van omstreeks 114000 pond sterling.

Daar de voornaamste katoen-industrieelen van Lancashire zich nog te Frankfort bevonden wegens het daar gehouden internationaal katoencongres kon nog geen beslissing genomen worden ten aanzien van de deelneming der industrie aan de aanvulling van het kapitaal der vereeniging.

Wat de werkzaamheden der B. C. G. A. aangaat is het nog steeds inzonderheid West-Afrika, waar de meeste zorg gewijd wordt aan aanmoediging der katoencultuur.

In Lagos zijn dientengevolge van den 1sten Januari tot het einde van September l.l. 11762 balen katoen ter markt gebracht, zoodat het cijfer van 12000 balen, waarop de productie voor dit jaar werd geschat, zeker zal worden bereikt.

Wat Noord-Nigeria betreft, is door den gouvernements-expert een zeer gunstig verslag uitgebracht. Deze expert verklaarde, dat klimaat en bodemgesteldheid in de provinciën Kano en Zara over het algemeen zeer gunstig moeten worden geacht voor den verbouw van eenzelfde katoensoort, als die in Georgia en Noord- en Zuid-Carolina wordt geteeld. Geen der andere, door hem bezochte streken, met uitzondering wellicht van het noorden der Goudkust, kwam hem voor zoo gunstig te zijn voor de teelt van deze soort katoen als Noord-Nigeria. Men verwacht, dat de voorzetting van den spoorweg-aanleg in Nigeria eene groote vermeerdering van de katoenproductie zal tengevolge hebben.

Er zijn ook schikkingen getroffen, om met den steun van het bestuur de katoencultuur in de noordelijke gewesten van de Goudkust te bevorderen. Er zijn zeer gunstige rapporten ingekomen, wat betreft de toekomst der cultuur in deze streken, waar nu reeds heel wat katoen verbouwd wordt, maar de ontwikkeling der cultuur wordt belemmerd door de gebrekkige verkeersmiddelen.

Ook uit Nyhassaland en Rhodesië luiden de berichten gunstig. Wat Nyassaland betreft, heeft de gouverneur de vereeniging gewezen op het nut der oprichting van een station voor het zuiveren der ruwe katoen te Port Herald. Hier worden door de inboorlingen reeds groote hoeveelheden katoen ter markt gebracht en de cultuur is er voor groote uitbreiding als volkscultuur vatbaar. De hoedanigheid van het in dit seizoen verkregen product is uitstekend, en de vereeniging betreurt het, voor het oogenblik niet over de noodige fondsen te kunnen beschikken voor de oprichting van het verlangde station.

In Rhodesië wordt voor de katoencultuur ook, vooral in het noord-westen, als volkscultuur eene goede toekomst verwacht. De daar thans gekochte katoen is van zeer goede hoedanigheid, en haalde onlangs te Liverpool een prijs van bijna 49 cent per engelsch pond.

De malaria in Engelsch-Indië.

Wij hebben er reeds op gewezen, dat in de laatste jaren millioenen en millioenen menschen in Engelsch-Indië om het leven zijn gekomen tengevolge van malaria.

Nu heeft den 12en dezer te Simla eene malariaconferentie plaats gehad, waarbij veertig afgevaardigden de verschillende deelen van Indië vertegenwoordigden.

In zijne openingsrede verklaarde lord Minto, dat het doel der conferentie was eene levensquaestie te bespreken van zeer groot gewicht, ten opzichte waarvan de plaatselijke maatregelen meer kans zullen hebben met succes te worden bekroond, indien de algemeene beginselen om de malaria te bestrijden worden vastgelegd na ampele bespreking in eene vergadering van met plaatselijke kennis toegeruste lieden. Lord Minto voegde er aan toe, dat het wenschelijk was, overal eenzelfde veldtochtsplan te volgen en het met het oog op die wenschelijkheid was dat de conferentie was bijeengeroepen.

De malaria is geen nieuwe ziekte en de epidemie welke ten vorigen jare in de Vereenigde Provinciën uitbrak, heeft de publieke opinie op de hoogte gesteld van de omvangrijkheid der quaestie, welke het bestuur heeft te onderzoeken.

De door koortsen veroorzaakte sterfgevallen in Engelsch-Indië hebben, naar lord Minto opmerkte, in de laatste jaren een gemiddelde hoogte bereikt van $4\frac{1}{2}$ millioen. Het vorige jaar was het sterftecijfer één millioen hooger dan het gemiddelde en dit excedent vindt zijn oorzaak in de malaria. Het is vreeselijk, wanneer men denkt aan het lijden van zoovelen en aan de economische nadeelen, die uit zulke toestanden voortvloeien. De geleerden verzekeren dat men het meerendeel der ziektegevallen kan voorkomen. De voornaamste vraag, die de conferentie heeft op te lossen, betreft dan ook het zoeken van eene methode van bestrijding, waardoor die verzekering zou worden bevestigd.

Kolonel Leslie van den geneeskundigen dienst in Engelsch-Indië zette hierna in een uitvoerig betoog uiteen, dat van de duizend sterfgevallen er ongeveer twintig aan gewone koorts moesten worden toegeschreven, maar dat het buitengewoon moeilijk was het aandeel van de malaria te bepalen. Kolonel Leslie besprak hierop de verschillende quaesties, die betrekking hebben op de vernietiging van muskieten en het toedienen van kinine. Men heeft reeds talrijke bewijzen voor de doeltreffendheid van het gebruik van geregelde dosis kinine als nagenoeg absoluut voorbehoedmiddel tegen malaria-infectie. Hij stelde daarom voor overal in Engelsch-Indië provinciale instellingen in het leven te roepen voor de verstrekking van kinine en commissiën in te stellen, belast met het onderzoek naar de oorzaken der sterfgevallen en naar de uitbreiding der door de malaria aangerichte verwoestingen. De leden dier commissiën zouden telken jare in het najaar te Simla bijeenkomen, om de quaestie te bespreken met de wetenschappelijke commissie voor Engelsch-Indië.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Indische Begrooting.

Sedert eenige jaren geeft de Vereeniging Moederland en Koloniën korten tijd na het verschijnen van de Indische Begrooting eenige Aanteekeningen naar aanleiding van dit Regeeringsstuk in het licht, waarmede de Kamerleden bij de behandeling der begrooting hun voordeel kunnen doen desgewenscht. Een soort Voorloopig Verslag dus, met dit groote onderscheid echter, dat het „sommige, vele, of enkele leden" in het off. verslag vervangen is door namen van ter zake deskundigen, die, ieder op hun gebied, geacht mogen worden het behandelde onderwerp meester te zijn. Zoo zijn dan ook thans bedoelde Aanteekeningen op de Begrooting voor 1910 verschenen; ze bevatten het navolgende:

Voorwoord van het Bestuur. — Algemeene opmerkingen, door d. M. — Justitie, door Mr. F. C. Hekmeijer. — Financiën, door L. A. Martens. — Inlandsch onderwijs, door J. Habbema. — Eeredienst, door Ds. A. S. Carpentier Alting. — Landbouw, door het bestuur van de afd. Wageningen der Vereeniging Moederland en Koloniën. — Landbouw, door A. E. J. Bruinsma. — Burgerlijke Openbare Werken, door J. E. de Meijier. — De Leger-begrooting, door G. Nijpels. — Marine, door J. P. van Rossum.

Vragen van den Dag.

In de vragen van Nov. een tweetal artikelen, die de lezers van het Kol. Weekblad kunnen interesseeren. Mr. A. Neijtzell de Wilde geeft het slot zijner beschouwing over de staatsrechtelijke verhouding tusschen Kerk en Staat in Nederland en Ned.-Indië. Voorts een redaktioneel opstel over het eiland Nias en zijn bewoners, naar Th. C. Rappard, wiens uitvoerige en belangrijke studie over dat eiland in de „Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië tot grondslag diende.

Tijdschr. voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

Inhoud van de October-afl.: Vereeniging voor luchtvaart in Ned.-Indië. — Lucifersfabricatie. — De groote paarloester. — Desinfecteeren van woonkamers. — Het gebruik van gespannen glas. — Het plotseling verdwijnen van pijn. — Gal- of blaassteenen. — Waarom groeien wortelkiemen benedenwaarts en waarom groeien stengelkiemen naar boven? — Het gebruik van asbest. — Het schoonhouden van den aanplant bij de cultuur van Para-rubber. — Een verwaarloosde Britsch-Indische vezelplant (de Sida). En ten slotte een belangrijk artikel over Leprabestrijding in Ned.-Indië, samengesteld door het Bestuur der Vereeniging ter bestrijding van genoemde ziekte (J. D. Kayser, Pres., en Dr C. Ouwehand, Secr.)

De samenstellers betoogen o.m., dat een gedwongen isolatie van alle lepra-lijders in Ned.-Indië onuitvoerbaar is, het nut van zoo'n maatregel nog zeer problematisch, maar bovendien een niet gewettigde wreedheid. Hoewel zij van oordeel zijn, dat de ziekte onder bepaalde omstandigheden besmettelijk is, achten zij in het algemeen de besmettelijkheid niet groot, moeten erkennen omtrent de voorwaarden voor die besmetting nagenoeg niets te weten en komen mitsdien tot de volgende conclusie:

Het nemen van harde, meedoogenlooze maatregelen tegenover de ongelukkigen is niet gerechtvaardigd door onze kennis omtrent de wijze van besmetting der lepra, doch, met het oog op den ernst van de tijden, zoowel in het belang der aangetasten als om de verdere verbreiding tegen te gaan, alles gedaan worden wat kan geschieden zonder de lijders noodeloos te kwellen.

Weekblad voor Indië.

Behalve een artikel over een Nederlandsch-Indisch tooneel (met foto's), door L. H. Chrispijn, bevat No. 23 van het Weekblad voor Indië een aardig geïllustreerd opstel, getiteld: Een bezoek aan het Sultanaat Sembawa, dat het westelijk deel van het eiland Soembawa omvat met een oppervlakte van ongeveer

de provinciën Gelderland en Utrecht. Het aantal inwoners wordt geschat op circa 60 duizend personen. Voorts laat C. een ouden daeng in het regentschap Oedjoeng LoE (Celebes) eenige sprookjes vertellen met betrekking op de in die streken veelvuldig voorkomende krokodillen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 43. De suikerindustrie in Ned.-Indië in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, door Mr. W. J. Ramaer. — Het drogen van hout in de tropen, door H. J. Kerbert. — De theorie der kleur van natuurlijke aardoliën, door Prof. van der Wielen — Officieele prijsopgave van Sumatra- en Borneo-tabak (oogsten 1908 en 1907). — Hevea-wortelschimmel. — Voorstellen tot wijziging van het reglement der Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam. — Petroleumindustrie in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika in 1908. — De Soekaboemische Landbouwvereeniging; verslag der vergadering van 20 September. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen. Enz.

Wereldkroniek.

In het Nr. van 23 Oct. het begin van een ruim geïllustreerd artikel over: Een tocht door Atjeh met de tram, waarop wij nader hopen terug te komen.

Verder is verschenen het

Verslag van den Sumatra-Staatsspoorweg, en van de Ombilinmijnen over 1908 (Batavia, Landsdrukkerij) en het

Verslag over 1908 der Opiumfabriek, uitgegeven door het Departement van Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië (Batavia, H. M. van Dorp & Co.)

* * *

Cholera in Ned.-Indië in 1864. *)

De cholera-epidemie, welke in het jaar 1864 van Maart tot December verschillende gewesten van den Ned. Oost-Indischen Archipel teisterde, deed zich het eerst voor in de residentie Bantam en wel in de kampongs Margaijarga en Hontar (district Tanara). Zij spreidde zich van hier in oostelijke richting over het grootste gedeelte van Java, alsmede over Madoera, Sumatra, Banka, Borneo en Celebes uit.

In de epidemie, welke van 1851 tot 1854 heerschte, werd een tegenovergesteld punt van uitgang, namelijk Celebes, waargenomen, vanwaar zich de ziekte verder in westelijke richting uitbreidde **).

Het is waarschijnlijk, dat de nu (in 1864 dus), geheerscht hebbende epidemie afkomstig is van Britsch-Indië, waar de ziekte in 1863 vrij sterk geheerscht heeft. Eene overbrenging van daar naar Bantam, speciaal de genoemde strandkampongs, laat zich, door de veelvuldige scheepvaart tusschen Bantam en Br.-Indië, gemakkelijk verklaren.

Niet voor het begin van Mei verspreidde zich de ziekte van Bantam uit over Tanggeran en Batavia. Spoedig vertoonde zij zich ook in de Preanger Regentschappen (20 Mei) en Onrust (22 Mei) en verspreidde zich nu met snelheid over een groot gedeelte der binnenlanden van Java en Madoera, alsmede over de kustplaatsen en opvolgend ook over de overige groote Soenda-eilanden uit.

De veelvuldige communicatie der binnenlanden met de hoofdplaatsen en de kustvaart gaven van deze spoedige verspreiding en uitbreiding der ziekte eene gereedelijke verklaring. Ook de verspreiding naar Sumatra, Banka, Borneo en Celebes had door stoffelijke overbrenging plaats door middel van personen, die van plaatsen kwamen, waar de ziekte heerschend was.

Den 27en Mei deden zich de eerste gevallen der ziekte te Semarang voor, waar zij de grootste uitbreiding erlangde en de meeste slachtoffers eischte. De Lampongs, slechts door de smalle straat Soenda van Bantam gescheiden, werden reeds den 5en Juni door de cholera bezocht. Den 9en Juni bereikte zij Soerabaja en omgeving. Den 15en Juli deden zich ziektegevallen voor in de Z.- en O.-afd. van Borneo, den 5en Sept. eerst in de Westerafdeeling. Het laatst vertoonde de cholera zich te Makassar (14 November), waar zij ook haar laatste slachtoffers maakte en eindigde. Waar in 1851 het uitgangspunt was geweest der epidemie, nam zij in 1864 een einde.

In het geheel werden 66.809 personen door cholera aangetast, van welke er 27.240 herstelden, en 39.569 overleden (58%).

Overal waar de ziekte zich vertoonde, werden door de plaatselijke besturen de noodige maatregelen genomen, om zoo mogelijk den verderen voortgang te stuiten. Aan de inlandsche bevolking werden, door middel der hoofden, de noodige inlichtingen gegeven en hygienische voorschriften kenbaar gemaakt, teneinde hen zooveel mogelijk voor de ziekte te behoeden. Het kan dan ook aan geen redelijken twijfel onderworpen worden, dat de gewone maatregelen en de volhardende ijver der geneesheeren, om overal en zooveel mogelijk hulp te verleenen, er krachtig toe hebben bijgedragen, niet alleen om het leven van menigen lijder te redden, maar ook om de verdere uitbreiding te voorkomen.

Hoewel in den regel wel kan worden aangenomen, dat eene ziekte als de cholera eene groote uitbreiding erlangt in wijken, waar onreinheid heerscht en de dicht opeengepakte woningen een behoorlijke ventilatie verhinderen, zoo is het niettemin waar dat afwijkingen van den regel ten dezen niet zeldzaam zijn, gelijk ook weder gedurende deze epidemie is gebleken. Zoo deden zich geen gevallen van cholera voor in het kleine, slecht gelegen Djatti-gesticht, alwaar bovendien de meeste kinderen, die er in opgenomen worden, tot de verwaarloosde behooren, terwijl daarentegen het, alle voordeelen aanbiedende Parapattan weezengesticht, zoowel wat ligging en ruimte aangaat, als met betrekking tot de meerdere gegoedheid der daarin opgenomen kinderen, menig choleragevál opleverde.

Ter hoofdplaats Batavia deed de cholera zich ook — gelijk thans helaas — danig gelden. De eerste gevallen vertoonden zich op den 9en Mei. Vele wijken hadden te lijden; de ziekte verspreidde zich bijna over de geheele oude stad en voorsteden. Van uit de stad breidde zij zich langs het Molenvliet opwaarts uit, waarbij vooral de kazerne der cavalerie vele slachtoffers eischte. In het midden der maand Juni had de epidemie hare grootste uitbreiding erlangd, om allengs weer af te nemen. Na den 10en September werden nog slechts eenige weinige, veelal doodelijk afloopende, sporadische gevallen waargenomen.

Met inbegrip van eenige weinigen, die in de stadsgestichten verpleegd werden, bedroeg het aantal lijders te Batavia 4474, van welke 1850 van het mannelijke, 1274 van het vrouwelijk geslacht en 1350 kinderen. Van hen overleden er 1671 (mannen 739, vrouwen 431, kinderen 501) en herstelden 2803.

Deze sprekende cijfers worden nog verre overtroffen door die van Oost-Java, waar de ziekte heviger heerschte, door welken invloed dan ook, dan in het westelijk deel van het eiland; en ook de sterfte was percentsgewijze beduidend grooter. Zoo werden bijv. in de stad Semarang niet minder dan 20057 personen aangetast, van wie er 14928 of ruim 75% overleden.

*) Enkele bijzonderheden ontleend aan het Verslag van den Chef van den geneeskundigen dienst Dr. A. E. Waszklewicz aan de Regeering (Geneesk. Tijdschr. van Ned.-Indië, jaarg. 1867). Na 1864 kwam de cholera slechts sporadisch, nu hier dan daar, voor in den Ind. Archipel.

**) Gelijk bekend vertoonde de thans zoo hevig te Batavia woedende ziekte zich eerst in Djambi en beweert men dat zij van daaruit naar Batavia zou zijn overgebracht; maar ook in andere deelen van Sumatra heeft zij zich geopenbaard (epidemisch te Palembang bijv.). (In de Javasche Courant van 1 Oct. j.l. wordt intusschen officieel medegedeeld, dat de cholera-epidemie te Djambi is geëindigd.)

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 6 Oct. '09.
De Locomotief idem.
De Sumatrapost t/m 8 Oct. '09.
Het Soer. Handelsblad t/m 5 Oct. '09.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 39.
De Ind. Mercuur No. 44.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 137.
Kort verslag verg. 2e Kamer S.-G.
De Javasche Courant No. 78 en 79.
De Sumatrabode t/m 5 Oct. '09.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 1 Oct. 1909. No. 78.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den chef der 3e afd. S.S. op Java M. H. Damme, den inspecteur van fin. J. J. Bekaar, den leeraar te Batavia Dr. P. Anema, den ass.-resident van Bandoeng G. L. H. Kruijsboom en den onderwijzer J. K. Röhner.

Ontslagen: op verzoek eervol de hoofdinspecteur der in- en uitvoerrechten N. H. van Maren, de onderwijzeres Mej. H. A. Heskes en de leerares te Batavia Mevr. D. Stibbe, geb. Ommen.

Gesteld: ter beschikking van den Alg. Secretaris Jhr. Mr. C. Laman Trip; van den Dir. van Fin. H. L. van Amstel; van den voorzitter van den landraad te Trenggalek Mr. J. G. van Hemert.

Ingetrokken: de benoeming van den controleur I. A. A. van der Ent tot ass.-resident van Berbek.

Benoemd: tot ass.-resident van Berbek F. Hcezoo; tot tijdelijk adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen W. Fryling; tot predikant te Rembang P. S. Pats; tot lid van den gemeenteraad van Medan S. C. Knappert; tot secretaris der residentie Batavia J. van Gigch; van Djokjakarta J. E. van Gogh; bij de Alg. Rekenkamer: tot 2en commies E. F. Cretier en F. de Lannoy; tot 3en commies O. L. van Dijk, A. P. F. Engko, J. W. Wyatt en H. J. Kemper; tot id. van den landraad te Soerabaja Mas Bei Prawiro Adiredjo en Mas Bei Djojokoesomo; tot onderwijzer 3e kl. te Semarang F. G. Stein; tot id. 1e kl. te Poerworedjo J. B. Tj. Mulder; tot agent voor de afd. Magelang der Wees- en Boedelkamer te Semarang G. J. Lette.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-wedana van Pingit (Kedoe) Mas Djojosoedirdjo.

* * *

Uit de Javasche Courant van 5 Oct. 1909. No. 79.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een binnenlandsch verlof van twee maanden aan den gouverneur van Celebes A. J. baron Quarles de Quarles.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies te Bandoeng C. C. H. Leijfelt; de Inl. arts te Sawahloento, Raden Soengkomo; de onderwijzer te Menado, J. B. Siahaja; de ass.-resident J. G. H. F. Schuller tot Peursum; de adjunct-commies te Batavia W. Gol en de commies C. Heemskerk.

Benoemd: tot commies te Padang H. A. Coldenhoff; te Painan R. H. V. de Lannoy; te Semarang J. A. Smith.

Belast: met de waarneming der betrekking van leerares bij de H.B.S. te Batavia Mej. J. A. Binger; tot leeraar aldaar de 1e luit. C. van Teyn en de onderwijzer A. J. Koens; met het geven van onderwijs in de historie en de methoden der zending J. K. H. de Roo van Alderwerelt.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedana van Tjibinong Raden Soeria Nata Madenda; de ass.-wedono van Doko, Mas Sastrodimedjo; de wedana van Leuwiliang, Mas Sastra Prawira en van Belega (Madoera) Mas Wirio di Poetro.

Benoemd: tot wedana van Balega Raden Pandji Rono Negoro; tot controleur in de res. Batavia A. J. H. Eyken.

Geplaatst: in de res. Bali en Lombok, de asp.-contr. W. Groeneveldt; in de res. Menado, de id. M. Hamerster.

Overgeplaatst: naar Muntok de onderwijzer R. A. Schotman; naar Tjandi R. Smelt; naar Bandoeng, P. R. Huijben.

Werkzaam gesteld: als hulponderwijzeres te Soerakarta Mej. A. E. M. Waalewijn; te Batavia Mej. M. L. C. A. Hoogenstraaten.

Benoemd: tot 1en klerk te Pekalongan F. Slootman; te Grobogan A. W. Matheus.

Militair Departement.

Verleend: de rang van majoor der inf. aan Raden Toemenggoeng Poerbonegoro, commandant der troepen van Z. H. den Sultan van Djokjakarta.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e luit. der inf. J. A. W. Nepveu.

Bevorderd: tot 1en luit.-kwartiermeester de 2e id. A. C. Lantinga.

Overgeplaatst: naar Batavia de luit.-kolonel-intendant J. W. H. Roeder en J. van der Linden.

Geplaatst: te Batavia de majoor P. A. Mallinger, van gedetacheerd uit Nederland teruggekeerd.

Overgeplaatst: naar de Mentawei-eilanden de 1e luit. L. Deibe; naar Ceram de 1e luit. H. F. L. Kramer en de 2e id. J. J. H. Smeenk; bij het 14e bataljon de 2e luit. G. A. A. von Raesfeld Meijer; naar Semarang de 2e luit. L. J. Heil; bij het 7e bat. de 1e luit. J. H. A. Polak; naar Bandjermasin de kapitein A. J. Ensink.

Geplaatst: te Meester-Cornelis de 1e luit. C. van Teyn; te Malang de 2e luit. J. A. Legerstee; bij het 20e bat. de id. H. C. M. Morren; bij het 17e de 1e luit. W. Ruinen; te Tjimahi de onderluit. W. T. J. Wesselingh.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den gezaghebber bij de gouvernementsmarine D. C. Poorman.

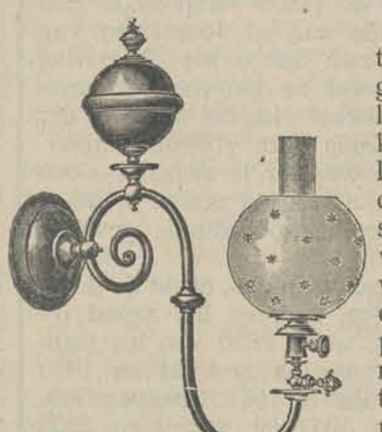
Naamlijst van nieuw toegetr. Leden.

	Contributie.
Mevr. C. H. C. Frackers-Heijligers, Amersf.	f 2.50
Heer D. Schulman, 1e Luit.-tit. I. L., Amst.	„ 3.—
„ M. J. Goudberg, Onderw. Suriname,	„ 1.50
„ Schreuel, Pastoor, Antwerpen,	„ 2.50

Heer H. A. Kooij, Kapt. Gen. Staf N.-I., Arnhem,	*f* 3.—
L. Maurenbrecher, le Luit. Inf. I. L., Baarn	„ 2.50
„ J. M. Loman, Ing. W. I., Bussum	„ 9.50
Mej. J. C. Loman, „	„ 1.50
Heer Dr. F. Reisiger, Dir. off. v. gezondh. le kl., Breda	„ 1.50
Mevr. C. J. Rijken geb. v. Harderwijk Deventer	„ 1.50
Heer P. R. J. H. de Booij, Asp.-Contr. 'sHage	„ 2.50
Mej. F. Bausch, onderwijzeres N.-I., „	„ 2.50
Heer Mr. Bucaille, Omg. Recht Suriname „	„ 2.50
„ C. W. van Oijen Mil. Arch. d. Gen. „	„ 1.50
„ M. H. Doornik, Contr. B.B., „	„ 2.50
„ L. P. Bredier de Praine, „	„ 2.50
„ P. C. Aarends, Contr. B.B., „	„ 1.50
„ H. J. G. Aars, Geg. O.-I. Ambt., „	„ 1.50
„ F. I. H. Bolsius Cand. Ind. Ambt., „	„ 1.50
„ H. C. Croes, „	„ 1.50
„ E. Rombouts, „	„ 2.50
„ B. v. Hengel, gep. Kapt. N.-I., „	„ 1.50
Mevr. Laura Elmensdorp geb. Staal „	„ 1.50
„ Raden Ajoe Tirto Adisoerjo „	„ 1.50
Mej. Raden Aroen, „	„ 1.50
„ Fatima, „	„ 1.50
„ Mas Loro Ramelan, „	„ 1.50
Mevr. Mas Adjeng Poespowardojo, „	„ 1.50
„ Raden Neganten Goenawan, „	„ 1.50
„ Raden Ajoe Hendranningrat, „	„ 1.50
„ Raden Ajoe Tjitro Adiwinto, „	„ 1.50
„ Raden Ajoe Soetanandika, „	„ 1.50
„ Raden Ajoe Toemenggoeng Wira Tanoeningrat „	„ 1.50
„ Raden Ajoe Arsad, „	„ 1.50
Mej. Raden Adjeng Soehito Tirto Koesomo „	„ 1.50
Mevr. Raden Ajoe Mangkoedimedjo, „	„ 1.50
„ Raden Ajoe Pringgo Winoto, „	„ 1.50
„ Raden Ajoe Poerbowinoto, „	„ 1.50
„ Raden Ajoe Tirto Adikoensomo, „	„ 1.50
„ Raden Ajoe Tirto Adisewojo, „	„ 1.50
Mevr. Raden Ajoe Tirto Atmodjo, 's-Hage	„ 1.50
„ Raden Adjeng Kartodirdjo, „	„ 1.50
„ Raden Sitma Mariana, „	„ 1.50
„ S. N. Nohar Salina, „	„ 1.50
„ Mas Adjeng Wirjowigoto, „	„ 1.50
„ Soeda, „	„ 1.50
Mej. Mas Lorp Hasia Roja Amadjo, „	„ 1.50
Heer J. B. Rijke, Electricien, H. v. Holland,	„ 1.50
„ R. L. J. Enthoven, Jur. doct., Leiden	„ 2.—
„ H. W. Fischer, Maj. der Genie, „	„ 1.50
„ J. Hellemans, Veearts N.-I., Rotterdam,	„ 2.50
„ L. W. Groeneveldt, Intend. der Paleizen, Soestdijk,	„ 1.50
Mevr. Groeneveldt geb. Verschoor, „	„ 1.50
Heer C. R. Ruempol, Luit. Inf. O.-I. L. Tilb.	„ 5.—
„ W. C. A. Doeve Cand.-Veeart Utrecht	„ 1.50
„ N. Opdam, Vugt,	„ 1.50

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur Verhulststraat 51, Den Haag, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeerlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline in benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U eenandermaal zullen beschrijven.